

SATUNNAISIA KIRJOITELMIA

Kirjoitettu tammikuussa 1901

*Julkaistu huhtikuussa 1901
aikakauslehti „Zarjan” 1. n:rossa*

Allekirjoitus: T. H.

*Julkaistaan aikakauslehtien
tekstin mukaan*

№ 1

Апрѣль
1901-го г.

Die
Morgenrothe
Heft 1
April 1901

ЗАРЯ

Соціаль-демократическій
научно-политическій журналъ.
Издается при ближайшемъ
участіи Г. В. Плеханова, В. И.
Засуличъ и П. Б. Аксельрода.

Цѣна 2 руб.

Stuttgart
J. H. W. Dietz Nachf. (G. m. b. H.)
1901

Aikakauslehti „Zarjan” 1. n:ron kansilehti.— Huhtikuu 1901

I. LYÖ, MUTTA ÄLÄ KUOLIAAKSI

Tammikuun 23 p:nä Moskovan vetotuomioistuimen erikoisistunnossa Nizhni-Novgorodissa käsiteltiin *säätyedustajain osanotolla* talonpoika Timofei Vasiljevitch Vozduhovin murhaa koskevaa juttua. Vozduhov oli lähetetty poliisikamariin „selviämään päihtymyksestä”, mutta neljä poliisimiestä: Shelemetjev, Shulpin, Shibajev ja Olhovin sekä poliisipiirinkatsastajan virkaa hoitava Panov olivat siellä hakanneet häntä niin, että Vozduhov oli seuraavana päivänä kuollut sairaalassa.

Tällainen mutkaton fabula on tässä yksinkertaisessa jutussa, joka luo kirkasta valoa siihen, mitä poliisilaitoksissamme tavallisesti ja alinomaa tapahtuu.

Mikäli sangen lyhyistä sanomalehtiselostuksista voidaan päätellä, koko tapahtumasta saa seuraavan kuvan. Huhtikuun 20 p:nä Vozduhov oli ajanut vosikalla kuvernöörin talon edustalle. Ulos oli tullut kuvernöörin talon taloudenhoitaja, joka oikeudessa todisti Vozduhovin olleen ilman lakkia, hieman ryypyksissä, mutta ei juovuksissa, ja valittaneen jostain laivalaiturikonttorista, joka ei ollut antanut matkalippua (?). Taloudenhoitaja oli käskenyt vahtipoliisi Shelemetjeviä viemään Vozduhovin poliisikamariin. Vozduhov oli ollut niin vähän ryypyksissä, että oli aivan tyynesti puhellut Shelemetjevin kanssa ja perillä tehnyt selvästi selkoa poliisipiirinkatsastaja Panoville nimestään ja arvostaan. Siitä välittämättä Shelemetjev, nähtävästi Panovin suostumuksella, joka oli juuri kuulustellut Vozduhovia, „*tuuppaa*” tämän ei arestitputkaan, missä oli muutamia juopuneita, vaan arestitputkan vieressä olevaan „*sotilasputkaan*”. Tuupatessa hänen sapelinsa takertuu ovikoukkuun.

hän saa käteensä pienen haavan, luulee Vozduhovin pitävän sapelista kiinni ja ryntää hakkaamaan häntä, huutaen, että häntä on haavoitettu käteen. Hän lyö koko voimalla, iskee kasvoihin, rintaan, kylkeen, lyö niin, että Vozduhov tuupertuu tuon tuostakin maahan kolauttaen joka kerta päänsä lattiaan ja pyytää armaa. „Miksi te minua lyötte?” — oli hän sanonut erään arestiputkassa olleen todistajan (Semahinin) sanojen mukaan. — „Olen syytön. Antakaa anteeksi, jumalan nimessä!”. Saman todistajan sanojen mukaan Vozduhov ei ollut juovuksissa, pikemminkin Shelemetjev oli juovuksissa. Shelemetjevin toverit Shulpin ja Shibajev, jotka olivat juopotelleet poliisilaitoksessa ensimmäisestä pääsiäispäivästä lähtien (tiistaina huhtikuun 20 p:nä oli kolmas pääsiäispäivä), saavat tietää, että Shelemetjev „opettaa” (syytöskirjelmän sanonta!) Vozduhovia. He ilmestyvät sotilasputkaan yhdessä toisesta poliisikamarista tulleen Olhovinin kanssa, rusikoivat nyrkeillä ja potkivat Vozduhovia. Sitten ilmestyy poliisipiirinkatsastaja Panov, lyö kirjalla päähän ja hakkaa nyrkeillä. „Ja kyllä ne hakkasivat, hakkasivat niin”, sanoi eräs pidätettynä ollut nainen, „että minulla rupesi kauhusta ihan mahaa kivistämään”. „Opetuksen” päätyttyä poliisipiirinkatsastaja oli käskenyt kylmästi Shibajevia pesemään veren pois piestyn kasvoilta — onhan se kuitenkin säädyllisempää; jos sattuu vielä päällystö näkemään! — ja sysäämään hänet sitten arestiputkaan. „Veljet!” oli Vozduhov sanonut muille pidätetyille. „Näettekö, miten poliisit hakkaavat? Tulkaa todistajiksi, minä teen tästä valituksen!”. Mutta hänen ei onnistunut valittaa siitä: seuraavana päivänä aamulla hänet tavattiin aivan tajuttomana ja toimitettiin sairaalaan, missä hän kuoli 8 tunnin kuluttua tajuihinsa tulematta. Ruumiinavauksessa selvisi, että häneltä oli kymmenen kylkiliuuta poikki, koko ruumis verimustelmissa ja verenvuoto aivoissa.

Oikeus tuomitsi Shelemetjevin, Shulpinin ja Shibajevin kunkin 4 vuodeksi pakkotöihin, ja Olhovinin ja Panovin *kuukaudeksi arestiin* katsoen heidän syyllistyneen vain „loukkaukseen”...

Aloitammekin analyysimme tästä tuomiosta. Pakkotyöhön tuomittuja syytettiin Rangaistuslain 346. §:n ja 1490. §:n 2. kohdan mukaan. Ensiksi mainitussa pykälässä sanotaan, että virkamies, joka on tuottanut haavoja tai

vammoja virkatehtäväänsä täyttäessään, tuomittakoon korkeimpaan „tällaisesta rikoksesta määrättyyn” rangaistukseen. Ja 1490. §:n 2. kohta määrää kidutuksesta, jonka seurauksena on ollut kuolema, 8:sta 10:een vuoteen pakkotyötä. *Korkeimman rangaistuksen* asemesta säätyedustajien ja kruununtuomarien oikeus *alentaa* rangaistusta *kahdella asteella* (6:s aste: 8—10 vuotta pakkotyötä; 7:s aste — 4:stä 6:een vuoteen), t.s. säätää maksimaalisen alennuksen, minkä laki sallii syylisyyttä lieventävien asianhaarojen ilmetessä, ja sitä paitsi langettaa tämän alimman asteen *alimman* rangaistuksen. Sanalla sanoen oikeus teki kaiken voitavansa syytettyjen kohtalon lieventämiseksi, jopa enemmänkin kuin voitavansa, koskapa „korkeinta rangaistusta” edellyttävä laki kierrettiin. Emme tietysti lainkaan halua sanoa, että „korkein oikeudenmukaisuus” olisi vaatinut nimenomaan kymmenen eikä neljän vuoden pakkotyötä; tärkeätä on se, että murhaajat tunnustettiin murhaajiksi ja tuomittiin pakkotyöhön. Mutta emme saata olla toteamatta kruununtuomarien ja säätyedustajien oikeuden peräti kuvaavaa tendenssiä: tuomitesaan poliisivirkailijoita he ovat valmiita osoittamaan heille kaikkea suopeutta, mutta tuomitessaan poliisilaitosta vastaan tehdyistä rikkomuksista he, kuten tunnettua, osoittavat järkkymätöntä ankaruutta*.

Vaikkapa herra poliisipiirinkatsastajalle... no kuinka nyt hänelle voisi olla epäsuopea! Hän otti paikalle tuodun Vozduhovin vastaan, ilmeisestikin hän käski, ettei tätä vietäisi arestiputkaan, vaan ensin sotilasputkaan — opetetavaksi, hän osallistui peiksämiseen sekä omin nyrkein että

* Muuten, tässä vielä eräs tosiasia, jotta voitaisiin päätellä niistä rangaistusmääristä, joita tuomioistuimemme langettavat erilaisista rikoksista. Muutaman päivän kuluttua Vozduhovin murhaajien oikeusjutun jälkeen Moskovan sotilaspiirin tuomioistuin tuomitsi sotilaan, joka oli palvellut paikallisessa tykistöprikaatissa ja varastanut varastohuoneesta 50 paria sotilashousuja ja jonkin verran saapastarpeita ollessaan tätä varastoa vartioidessa. Tuomio — neljä vuotta pakkotyötä. Poliisin huostaan uskotun ihmisen henki maksaa yhtä paljon kuin vartiiosotilaan huostaan uskotut 50 paria sotilashousuja ja jokunen määrä saapastavaraa. Tässä originellisessä „yhtälössä” kuvastuu kuin aurinko pienessä vesipisarassa koko poliisivaltiomme järjestelmä. Persoonallisuus esivallan rinnalla ei ole mitään. Kuri vallan sisällä on kaikki kaikessa... muuten anteeksi: „kaikki” vain pikkunappuloille. Pikkuvaras tuomitaan pakkotyöhön, mutta suurvarkaat, kaikki nuo pösöt, ministerit, pankinjohtajat, rautateiden rakennuspäälliköt, insinöörit, urakoitsijat ynnä muut, jotka kahmivat kymmenien ja satojen tuhansien arvosta kruunun omaisuutta, joutuvat harvimmassa ja pahimmassa tapauksessa karkotetuksi jonnekin etälääniin, missä voi mainiosti elää rallatella rosvoituilla rahoilla (kuten pankkivarkaat länsi-Siperiassa) ja mistä on helppo livistää ulkomaillekin (kuten santarmieveri Meranville de Saint-Glaire teki).

kirjalla (kaiketi lakikokoelmalla), hän antoi määräyksen rikoksen jälkien hävittämisestä (verijälkien pesemisestä), yöllä huhtikuun 20:ntenä hän teki takaisinpalanneelle poliisipiirin komissariukselle Muhanoville raportin, että „hänelle uskotussa poliisipiirissä kaikki on kunnossa” (kirjaimellisesti!) — mutta hänellä ei ole mitään yhteistä murhaajien kanssa, hän on syylistynyt ainoastaan loukkaustekoon, vain tavalliseen loukkaustekoon, josta rangaistaan arestilla. Aivan luonnollista on, että tämä murhaan syytön gentlemanni, hra Panov, palvelee tälläkin hetkellä poliisilaitoksessa hoitaen urjadnikan virkaa. Hra Panov on vain siirtynyt hyödylliseen johtavaan rahvaan-„opetus”-toimintaan kaupungista maaseudulle. Sanokaapa, lukija, omantuntonne mukaan, voiko urjadnikka Panov ymmärtää tuomioistuimen tuomion muuksi kuin neuvoksi: — vastaisuudessa rikoksen jäljet on peitettävä paremmin, „opetettava” niin, ettei jäisi jälkiä. Käskit pestä veren pois kuolevan kasvoilta — mainiota, mutta sallit Vozduhovin kuolla — se, veliseni, oli varomatonta; ole vast’edes varovaisempi ja paina lujasti mieleesi venäläisen Derzhimordan ensimmäinen ja viimeinen käsky: „lyö, mutta älä kuoliaaksi!”.

Yleisinhimilliseltä kannalta katsoen Panoville langetettu tuomioistuimen tuomio on suoranaista oikeuden pilkkäämistä; se osoittaa puhtaasti passarimaista pyrkimystä säilyttää koko syy alempien poliisimiesten niskoille ja varjella heidän välitöntä esimestään, jonka tietien, suostumuksella ja osanotolla tuo julma räökkäys tapahtui. Juridiselta kannalta taas tämä tuomio on mallinäyte siitä kasuistii-kasta, mihin pystyvät nuo virkamiestuomarit, jotka eivät itsekään ole kovin kauas loitonneet poliisipiirinkatsastajasta. Kieli on ihmisellä omien ajatusten salaamista varten, sanovat diplomaatit. Laki on annettu sitä varten, että voitaisiin väaristellä syyllisyys- ja edesvastuukäsitettä, voivat sanoa juristimme. Tosiaankin miten hienon-ovelaa tuomari-taitoa tarvitaankaan siihen, että räökkäykseen osallistuminen silataan tavalliseksi loukkausteoksi! Tehtaalainen, joka huhtikuun 20 päivän aamuna ehkä sipaisi Vozduhovilta lakin päästä, osoittautuu syypääksi samaan rikokseen — ja vieläpä lievemmin sanottuna: ei rikokseen, vaan „rikkomukseen” — kuin Panovkin. Yksinpä pelkästä tappeluun osallistumisesta (eikä avuttoman ihmisen pieksämisestä), jos joku saa surmansa, kuuluu ankarampi rangaistus kuin

se, mikä poliisipiirinkatsastajalle annettiin. Oikeustemppeilijät käyttivät hyväkseen ensinnäkin sitä, että laki määrää virantoimituksessa tapahtuneesta räjäköyksestä useita rangaistuksia, jättäen tuomarille oikeuden valita asianhaaroista riippuen rangaistuksen alkaen kahden kuukauden vankeusrangaistuksesta ja päättyen Siperiaan asumiskarkoitukseen. Se on tietysti sängen järkevää sääntö, ettei tuomaria rajoiteta liikaa muodollisilla määritelmillä, vaan hänelle myönnetään tietty liikkumisala, ja siitä rikosoikeuden professorimme ovat jo monet kerrat kiitelleet Venäjän lainsäädäntöä ja tähdentäneet sen liberaalisuutta. Tällöin he ovat vain unohtaneet sen pikkuseikan, että järkevien säädösten täyttämiseen tarvitaan tuomareita, joita ei ole saatettu yksinkertaisten virkamiesten asemaan, tarvitaan yhteiskunnan edustajain osallistumista oikeuteen ja yleisen mielipiteen huomioonottamista asiain käsittelyssä. Ja toiseksi, oikeuden avuksi riensi tässä tapauksessa apulaisprokuraattori, joka kieltäytyi syyttämästä Panovia (ja Olhovia) räjäköyksestä ja julmuuksista sekä pyysi rankaisemaan heitä vain loukkaamisesta. Apulaisprokuraattori vetosi omasta puolestaan asiantuntijain lausuntoon, jotka kiistivät Panovin antamien iskujen kovuuden ja jatkuvuuden. Juridinen sofismi, kuten huomaatte, ei ole erikoisen konstikasta: koska Panov löi vähemmän kuin muut, niin voidaan sanoa, etteivät hänen iskunsa olleet *erikoisen* tuskiatuottavia; ja koska ne eivät olleet erikoisen tuskiatuottavia, niin voidaan tehdä se johtopäätös, etteivät ne olleet „räjäköystä eikä julmuutta”, ja koska ne eivät olleet „räjäköystä eikä julmuutta”, niin ne olivat siis tavallista tekoina ilmennyttä loukkausta. Yleiseksi tyydytykseksi kaikki lutviutuu, ja hra Panov pysyy edelleenkin järjestyksen ja säädyllisyyden valvojien riveissä *...

Tulimme juuri kajonneeksi kysymykseen, joka koskee yhteiskunnallisten piirien edustajien osallistumista

* Sen sijaan, että paljastettaisiin laittomuudet kaikessa laajuudessaan oikeuden ja yhteiskuntapiirien edessä meillä mieluummin hämätään asiat oikeudessa ja selviydytään virkakirjeillä ja käskyillä, jotka ovat täynnä koreita, mutta tyhjää fraaseja. Esimerkiksi Orelin poliisimestari julkaisi joku päivä sitten päiväkäskyn, jossa aikaisempien määräysten vakuudeksi kehoitetaan poliisikomissariuksia omakohtaisesti sekä apulaistensa kautta johdattamaan tiukasti alimpien poliisivirkailijoiden mieleen, että on kerrassaan sallimatonta käyttäytyä karkeasti ja jollain tavoin väkivaltaisesti pidätettäessä juopuneita kadulla ja toimittaessa heitä poliisikamareihin selkiintymään, ja selittämään alemmille virkailijoille, että poliisilaitoksen velvollisuutena on nuun ohella myös juopuneiden varjeleminen, joita ei voida jättää oman onnensa nojaan saattamatta heitä

oikeudenkäyttöön ja yleisen mielipiteen merkitystä. Kyseinen oikeusjuttu muuten havainnollistaa mainiosti tätä kysymystä. Ennen kaikkea: miksei juttua käsitellyt valamiesoikeus, vaan kruununtuomarien ja säätyedustajien tuomioistuim? Sen tähden, että Aleksanteri III:n hallitus, alettuaan armottoman taistelun yhteiskuntapiirin kaikkia ja kaikenlaisia vapauteen ja itsenäisyyteen tähtääviä pyrkimyksiä vastaan, katsoi hyvin pian valamiesoikeuden vaaralliseksi. Taantumuslehdistö julisti valamiesoikeuden „katuväen oikeudeksi” ja aloitti sitä vastaan ajolahdin, joka ohimennen sanoen jatkuu tälläkin hetkellä. Hallitus hyväksyi taantumuksellisen ohjelman: voitettuaan 70-luvun vallankumouksellisen liikkeen se julisti kainostelematta yhteiskuntapiirien edustajille pitävänsä näitä „katuväkenä”, roskajoukkona, jonka ei tule olla sekaantumatta ainoastaan lainsäädäntään, vaan myös valtion hallintoon ja joka on karkotettava pois siitä pyhästä, missä Venäjän asukkaille luetaan lakia ja oikeutta — herrojen Panovien metodin mukaisesti. Vuonna 1887 julkaistiin laki, jonka mukaan virkahenkilöiden tekemiä tai heitä vastaan tehtyjä rikoksia koskevat jutut otettiin pois valamiesoikeuksien käsittelystä ja annettiin kruununtuomareista ja säätyedustajista muodostettaville tuomioistuimille. Kuten tunnettua, nämä säätyedustajat, jotka on yhdistetty samaan kollegioon virkamiestuomareiden kanssa, ovat mykkiä statistejä, he näyttävät surkeata virkamiesten osaa ja panevat nimensä alle kaikkeen, mitä oikeuslaitoksen virkamiehet vain katsovat tarpeelliseksi päättää. Tämä on eräs niistä laeista, jotka pitkänä jonona läpäisevät koko Venäjän historian uusimman taantumuskauden ja joita

---

siten ilmeiseen vaaraan, jonka vuoksi alempien poliisivirkailijoiden, jotka itse laki on asettanut asukkaiden lähimmiksi suojelijoiksi ja varjelijoiksi, ei ainoastaan pidä juopuneita pidätettäessä ja poliisikamariin toimitettaessa olla käyttäytymättä heitä kohtaan millään tavoin karkeasti tai epäinhimillisesti, vaan päinvastoin, heidän tulee ryhtyä kaikkiin heistä riippuviin toimenpiteisiin varjellakseen henkilöitä, joita he toimittavat arestiin siksi aikaa, kunnes nämä selkiintyvät päihtymyksestään. Päiväkäsissä varotetaan alempia poliisivirkailijoita, että vain tällainen tietoinen ja lainmukainen suhtautuminen omiin virkavelvollisuuksiin antaa heille oikeuden odottaa väestön taholta luottamusta ja kunnioitusta itseensä ja että päinvastoin poliisivirkailijoiden kaikkinaisen mielivalta ja julma juopuneiden kohtelu, samoin kuin näihin kohdistuvat kaikkinaiset väkivaltaisuu-det, jotka eivät sovi yhteen poliisivirkailijain velvollisuuksien kanssa, poliisivirkailijain, joiden tulee olla esimerkkinä kunnollisuudesta ja hyvistä tavoista, aiheuttavat kiertämättä lain ankaran rangaistuksen, ja sellaisiin rikkomuksiin syyllistyneet alimmat poliisivirkailijat tullaan antamaan armotta oikeuden tuomit-taviksi. — Piirroshotelma satiirista aikakauslehteä varten: murhasyytteestä vapautettu poliisipiirinkatsastaja lukemassa päiväkäskyä siitä, että hänen pitää olla esimerkkinä säädyllisyydestä ja hyvistä tavoista!

yhdistää yksi yhteinen pyrkimys: „lujan esivallan” palauttaminen. Olojen pakosta esivallan täytyi XIX vuosisadan toisella puoliskolla ryhtyä tekemisiin „kadun miehen” kanssa, mutta tämä kadun mies muuttui hämmästyttävän nopeasti, ja sivistymättömien pieneläjien tilalle tuli kansalaisia, jotka alkoivat tajuta oikeutensa ja kykenivät nostamaan keskuudestaan jopa oikeustaistelijoitakin. Ja sen huomattuaan esivalta kavahti kauhistuneena takaisin ja yrittää nyt kouristuksenomaisin ponnistuksin suojata itseään kiinanmuurilla, sulkeutua linnoitukseen, johon eivät pääsisi tunkeutumaan minkäänlaiset yhteiskunnallisen omatoimisuuden ilmaukset... Mutta olen poikennut hieman syrjään aiheestani.

Näin siis taantumuksellisen lain avulla kadun mies syrjäytettiin pois esivallan edustajiin kohdistuvasta oikeudenkäytöstä. Virkamiehiä olivat tuomitsemassa virkamiehet. Se ei ilmennyt yksin tuomiossa, vaan ennakkokuulustelujen ja oikeuskäsittelyn koko luonteessa. Kadun miehen oikeudenkäyttö on arvokasta juuri siksi, että se tuo virkeän tuulahduksen siihen kansliamaiseen formalismiin, minkä läpikyllästämiä kaikki hallitusvirastomme ovat. Kadun miestä ei kiinnosta yksinomaan se, eikä niinkään paljon se, katsotaanko tämä kysymyksessä oleva teko loukkaukseksi, pahoinpitelyksi tahi räökkäykseksi ja minkä muotoinen ja laatuinen rangaistus siitä määrätään, kuin se, että tulisi juurta myöten ilmi ja julkisesti valaistuksi kaikki rikoksen yhteiskunnallis-poliittiset langat ja sen merkitys ja että oikeudenkäynnistä saataisiin yhteiskunnallisen moraalin ja käytännöllisen politiikan opetuksia. Kadun mies ei halua tuomioistuimen olevan minään „virastona”, missä virastomiehet sovelluttavat Rangaistuslain vastaavia pykäläiä niihin tai näihin yksityistapauksiin, vaan julkisena laitoksena, joka paljastaa nykyisen järjestelmän mätäpaiseet ja antaa aineistoa tuon järjestelmän arvostelua ja siis myös sen parantamista varten. Käytännöllisen yhteiskuntaelämän ja poliittisen tietoisuuden kehittymisen painostamana kadun mies saavuttaa vaistonsa avulla sen totuuden, johon virallinen professorimainen oikeustieteemme niin vaivalloisesti ja arkailten kompuroi skolastisten kammitsojensa estämänä: nimittäin, että taistelussa rikollisuutta vastaan äärettömästi paljon suurempi merkitys on yhteiskunnallisten ja poliittisten laitosten muuttamisella kuin erinäisten rangaistusten

soveltamisella. Siitä syystä taantumukselliset publisistit ja taantumuksellinen hallitus vihaavatkin, eivätkä voikaan olla vihaamatta, kadun miehen oikeudenkäyttöä. Siitä syystä valamiesoikeuden toimivallan työstäminen ja julkisuuden rajoittaminen käy punaisena lankana Venäjän koko reforminjälkeisen historian läpi, jota paitsi „reforminjälkeisen” kauden taantumuksellinen luonne tulee ilmi *heti seuraavana päivänä* vuonna 1864 annetun, „oikeuslaitoksemme” uudistaneen lain voimaantumisesta*. Ja juuri tässä jutussa tuntui erikoisen voimakkaasti „kadun miehen oikeudenkäytön” puuttuminen. Kukapa olisi tuossa oikeudessa voinut kiinnostua jutun yhteiskunnalliseen puoleen ja yrittää tuoda sen esille kaikella selvyydellä? Prokuraattoriko? Tuo virkamieskö, jolla on mitä läheisin suhde poliisiin ja joka on sen kanssa yhteisvastuussa pidätettyjen säilyttämisestä ja heidän kohtelustaan ja eräissä tapauksissa poliisilaitoksen päällikkönäkin? Näimme, että apulaisprokuraattori jopa kieltäytyi syyttämästä Panovia räökkäyksestä. Kantajako, jos surmatun vaimo, joka esiintyi oikeudessa todistajana Vozduhovin puolesta, olisi nostanut kanteen murhaajia vastaan? Mutta mistä hän, yksinkertainen eukko, olisi voinut tietää, että rikosoikeudessa on olemassa jokin kanne? Ja vaikka hän olisi sen tiennytkin, niin olisiko hän kyennyt palkkaamaan asianajajan? Ja vaikka hän olisi kyennytkin, niin olisiko löytynyt sellainen asianajaja, joka olisi voinut ja halunnut kääntää yleisen huomion murhan paljastamaan järjestelmään? Ja vaikka sellainen asianajaja olisi löytynytkin, niin olisivatko sellaiset yhteiskunnan „edustajat” kuin säätyedustajat kyenneet pitämään hänessä yllä „kansalaisintoa”? Tuossa on kunnan vanhin — tarkoitan provinssi-oikeutta, — joka häpeilee maalaispukuaan eikä tiedä, minne pistäisi rasvasaappaansa ja talonpoikaiset kätensä, ja luo pelokkaita silmäyksiä hänen ylhäisyyteensä kamarin puheenjohtajaan, joka istuu saman pöydän takana. Tuossa on kaupunginjohtaja, pyylevä kauppias, joka hengittää raskaasti

---

* Liberaaliset valamiesoikeuden kannattajat, polemisoidessaan legaalisessa lehdistössä taantumuksellisia vastaan, useinkin kiistävät jyrkästi valamiesoikeuden poliittisen merkityksen, yrittäen todistaa, etteivät he lainkaan poliittisten näkökohtien vuoksi kannata yhteiskunnallisten aineiden osallistumista oikeudenkäyntiin. Epäilemättä se saattaa osaksi johtua siitä poliittisesta tolkkuttomuudesta, jota usein potevat juuri lakimiehet, vaikka he erikoisesti tutkivat „valtio”-tieteltä. Mutta pääasiallisesti sen selityksenä on välttämättömyys puhua verhoitusti ja vihjein, mahdottomuus ilmaista avoimesti sympatilaansa perustuslakia kohtaan.

hänelle oudossa univormussa, ketju kaulassa, koettaen jäljittellä naapuriaan, aatelismarsalkkaa, aatelistpukuista, ulkomuodoltaan huoliteltua, aristokraattisesti käyttäytyvää herraa. Ja rinnalla on tuomareita, jotka ovat käyneet läpi koko pitkän rasittavan virkamieskoulunsa, aitoja prikaaseissa harmaantuneita kirjureita, jotka ovat täysin tietoisia osakseen langenneen tehtävän tärkeydestä: tuomita esivallan edustajia, joita kadun miehen oikeus ei ole kyllin arvokas tuomitsemaan. Eiköhän tällainen ympäristö veisi kaunopuheisimmaltakin asianajajalta puhumishalun, eiköhän se toisi hänelle mieleen vanhan lauseparren: „älkää heittäkö helmiä...”?

Ja kävi niin, että juttu käsiteltiin tulisella kiireellä, ikään kuin olisi haluttu saada se nopeammin pois käsistä *, ikään kuin olisi pelätty penkoa kunnolleen kaikkea tuota iljettävyyttä: voidaan asua käymälän luona, tottua siihen, olla huomaamatta ja mukautua, mutta tarvitsee vain ryhtyä tyhjentämään sitä, kun kaikki asukkaat, eivät ainoastaan tämän, vaan naapuritalojenkin asukkaat, tuntevat kyllä lemun nenässään.

Katsokaa, miten suuri määrä on luonnostaan herääviä kysymyksiä, joista kukaan ei vaivautunut edes ottamaan selkoa. Minkä takia Vozduhov ajoi kuvernöörin luokse? Syytekirjelmä — tämä asiakirja, jossa olennoituu syyttäjäviranomaisten pyrkimys paljastaa koko rikos,— ei ainoastaan ole vastaamatta tähän kysymykseen, vaan vieläpä suorastaan hämää sen, väittäen, että Vozduhov muka „oli päähtyneenä pidätetty kuvernöörintalon pihalla poliisi Shelemetjevin toimesta”. Tämä antaa jopa aihetta luulla, että Vozduhov oli muka rettelöinyt ja missä? Kuvernöörin pihamaalla! Mutta todellisuudessa Vozduhov ajoi *vosikalla kuvernöörin luo valittamaan* — se on toteen näytetty tosiasia. Mitä hän valitti? Kuvernöörin talon taloudenhoitaja Ptitsyn sanoo, että Vozduhov oli valittanut jostain laivakonttorista, josta hänelle ei oltu annettu matkalippua (?). Todistaja Muhanov, joka oli komissariuksena siinä poliisi-osastossa, missä Vozduhovia hakattiin (nyt hän on lääninvankilan päällikkönä Vladimirin kaupungissa), sanoo

* Sitä ei kukaan ajatellutkaan, että juttu olisi toimitettava pikemmin oikeuteen. Tämä huhtikuun 20 p:nä vuonna 1899 sattunut tapaus käsiteltiin oikeudessa vasta tammikuun 23 p:nä vuonna 1901, vaikka asia oli sangen yksinkertainen ja selvä. Oikeudenkäynti oli *pikaista*, oikeamielistä ja armollista

kuulleensa Vozduhovin vaimolta, että tämä oli miehensä kanssa juopotellut ja että *heitä oli piesty Nizhni-Novgorodissa sekä jokipoliisissa että Rozhdestvoenskin poliisiosastossa, ja että näistä pahoinpitelyistä Vozduhov juuri halusikin ilmoittaa kuvernöörille*. Näiden todistajien lausuntojen ilmeisestä ristiriitaisuudesta huolimatta oikeus ei ryhtynyt kerrassaan mihinkään toimenpiteisiin ottaakseen selvää asiasta. Päinvastoin, jokaisella olisi täysi oikeus päätellä tästä, että oikeus *ei halua* ottaa selvää siitä. Vozduhovin vaimo oli todistajana oikeudessa, mutta ketään ei kiinnostanut kysyä häneltä, oliko häntä ja hänen miestänsä todellakin hakattu Nizhni-Novgorodin useissa poliisiosastoissa? min-kälaisessa tilanteessa heidät oli vangittu? missä huoneistoissa lyöty? kuka löi? halusiko hänen miehensä todellakin valittaa kuvernöörille? oliko hänen miehensä puhunut vielä jollekin toiselle tästä aikeestaan? Todistaja Ptitsyniä, joka kuvernöörinkanslian virkamiehenä ei ehkä ollut halukas kuulemaan selvänä olleelta — mutta silti selkiämään pantavalta! — Vozduhovilta valituksia poliisia vastaan ja käski *juopuneen* poliisi Shelemetjevin viedä valittajan poliisikamariin selkiämään, tätä mielenkiintoista todistajaa ei ristikuulusteltu. Ajuri Krainovilta, joka toi Vozduhovin kuvernöörin luo ja vei hänet sitten poliisikamariin, ei niin ikään kysely sitä, oliko Vozduhov kertonut hänelle, mitä varten hän ajaa? mitä nimenomaan hän sanoi Ptitsynille? kuuliko kukaan muu vielä tätä keskustelua? Oikeus rajoittui lukemaan poissaolleen Krainovin lyhyen todistajalausunnon (jossa todistettiin, ettei Vozduhov ollut juovuksissa, vaan ainoastaan hieman päihtynyt), eikä apulaisprokuraattori välittänyt lainkaan siitä, että saataisiin tämä tärkeä todistaja tulemaan oikeuteen. Jos otetaan huomioon, että Vozduhov oli reservialiupseeri, siis — kokenut mies, joka tunsu jonkin verran lakeja ja järjestystä, ja että hän kuolemaan johtaneen viimeisen hakkaamisen jälkeenkin sanoi tovereille: „minä teen tästä valituksen”, niin on enemmän kuin luultavaa, että hän ajoi kuvernöörin luo nimenomaan valittamaan poliisista, että todistaja Ptitsyn valehteli puolustellen poliisia ja että lakeija-tuomarit ja lakeija-prokuraattorit eivät halunneet paljastaa tätä arka-luontoista tapahtumaa.

Edelleen. Miksi ja minkä takia Vozduhovia piestiin? Syytekirjelmä kuvaa asian taaskin *niin* edullisesti kuin suinkin

mahdollista... syytetyille. „Syynä räökkäykseen” oli muka haava, jonka Shelemetjev sai käteensä tuupatessaan Vozduhovia sotilasputkaan. Kysymys on siitä, minkä takia Vozduhov, joka puhui tyyneesti sekä Shelemetjevin että Panovin kanssa, tuupattiin (olettaakamme, että hänet oli ehdottomasti *tuupattava!*) ensin sotilasputkaan eikä arestiputkaan? Hänet oli passitettu selkiämään, arestiputkassa oli jo muutamia juopuneita, ja sinne Vozduhovkin sittemmin joutui, miksi sitten Shelemetjev, „esiteltään” hänet Panoville, sysäsi hänet *sotilasputkaan?* Ilmeisesti juuri hakatakseen häntä. Arestiputkassa on väkeä, mutta sotilasputkassa Vozduhov tulisi olemaan yksin, ja Shelemetjevin avuksi tulisivat toverit ja hra Panov, jonka haltuun ensimmäinen osasto oli sinä hetkenä „uskottu”. Räökkäys ei siis ollut aiheutunut satunnaisesta syystä, vaan tapahtui tahallisesti, ennakolta harkitusti. Siis on oletettavissa vain jompikumpi: joko kaikki poliisikamariin selkiämään toimitetut (vaikka he käyttäytyisivätkin kyllin säädyllisesti ja rauhallisesti) passitetaan ensin sotilasputkaan „opetettavaksi”, tahi sitten Vozduhov vietiin hakattavaksi *juuri siitä syystä, että hän oli käynyt kuvernöörin luona valittamassa poliisista*. Sanomalehtiselostukset jutusta ovat niin lyhyitä, että on vaikeaa asettua jyrkästi viimeksi mainitun olettamuksen kannalle (mikä ei suinkaan ole mahdotonta), mutta ennakkokuulustelu ja oikeuskäsittely olisivat tietysti voineet selvittää perusteellisesti tämän kysymyksen. Oikeus ei tietenkään kiinnittänyt tähän kysymyksen mitään huomiota. Sanon: „tietenkään”, sillä tuomarien välinpitämättömyys ei tässä kuvasta ainoastaan virkamiesformalismia, vaan yksinkertaisesti myös venäläisen ihmisen poroporvarillista kannanottoa. „On siinäkin ihmettelemistä! Juopunut mies tapettu poliisikamarissa! Kyllä meillä tapahtuu kummempiakin!” Pieneläjä mainitsee teille kymmeniä tapauksia, jotka ovat verrattomasti inhoittavampia eivätkä silti ole tuottaneet syyllisille mitään rangaistusta. Pieneläjän maininnat ovat täysin oikeutettuja, ja silti hän on ihan väärässä ja osoittaa näillä järkeilyillään vain äärimmäistä poroporvarillista lyhytnäköisyyttä. Eivätköhän nuo verrattomasti inhoittavammat poliisiväkivallan tapaukset ole meillä mahdollisia siksi, että tämä väkivalta on jokapäiväistä ja tavallista käytäntöä missä poliisiosastossa tahansa? Ja eikö poikkeustapauksiin kohdistuva suuttumuksemme ole voimatonta sen tähden, että seuraamme totunnaisen

välinpitämättömästi noita „normaali”-tapauksia? — että välinpitämättömyytemme ei horju edes silloinkaan, kun tuo niin totunnainen ja tavallinen ilmiö kuin juopuneen (muka juopuneen) „rahvaanmiehen” pieksäminen poliisiosastossa aiheuttaa vastalauseen itse tämän (luultavastikin tottuneen) rahvaanmiehen taholta, joka saa maksaa hengellään julkean irityksensä esittää nöyrimmän valituksensa kuvernöörille?

On toinenkin syy, mikä ei salli jättää huomiotta tätä mitä tavallisinta tapausta. Jo aikoja sitten on sanottu, ettei rangaistuksen ehkäisevä vaikutus johdu suinkaan sen ankaruudesta, vaan siitä, ettei rangaistusta voida välttää. Ei ole tärkeää se, että rikoksesta langetetaan ankara rangaistus, vaan se, ettei *yksikään* rikostapaus jää tulematta ilmi. Tältäkään kannalta tämä juttu ei ole kiinnostamatta. Venäjän keisarikunnassa tapahtuu lainvastaisia ja raakoja pieksämissä poliisilaitoksessa — voidaan sanoa liioittelematta — joka päivä ja joka tunti*. Mutta oikeuskäsittelyyn ne joutuvat vain aniharvoissa poikkeustapauksissa. Se ei ole lainkaan ihmeteltävää, sillä rikoksentehtijänä on se samainen poliisilaitos, jolle rikoksien paljastaminen Venäjällä on uskottu. Mutta se velvoittaa meitä sitä suuremmalla, vaikkapa epätavallisellakin huomiolla pysähtymään niihin tapauksiin, jolloin oikeus joutuu kohottamaan tavanomaista asiaa peittävää verhoa.

Kiinnittäkää huomiota esimerkiksi siihen, miten poliisit pieksävät. Heitä on viisi tai kuusi, he hakkaavat petomaisella

---

* Nämä rivit oli jo kirjoitettu, kun sanomalehdet toivat vielä erään todisteen tämän väitteen paikkansapitävyydestä. Venäjän toisessa laidassa, Odessassa — pääkaupungin asemassa olevassa kaupungissa — rauhantuomari on vapauttanut syyteestä erään M. Klinkovin, jota poliisipiirinkatsastaja Sadukovin laatiman pöytäkirjan mukaan syytettiin siitä, että hän oli mellakoinut ollessaan pidätettynä poliisikamarissa. Syytetty ja hänen neljä todistajaansa kertoivat oikeudessa seuraavaa: Sadukov pidätti ja toimitti poliisikamarin juopuneessa tilassa olleen M. Klinkovin. Selvittyään juopumuksesta Klinkov alkoi vaatia, että hänet vapautettaisiin. Vastaukseksi siihen eräs poliiseista otti häntä kauluksesta ja alkoi hakata, sitten tuli vielä kolme poliisia, ja kaikki neljä ryhtyivät räkkäämään häntä lyöden kasvoihin, päähän, rintaan ja kylkiin. Iskuja tuli satamalla, minkä seurauksena Klinkov tuupertui verissäpäin lattialle, jolloin häntä, maassa makaavaa, ruvettiin hakkaamaan sitäkin vimmatummin. Klinkovin ja hänen todistajiensa lausunnon mukaan Klinkovin räkkäystä johti Sadukov, joka yllytti poliiseja. Perin pohjin piestynä Klinkov menetti tajunnan, ja tultuaan jastuihinsa pääsi pois poliisikamarista. Klinkov meni heti lääkärin luo, joka tarkasti hänet. Rauhantuomari neuvoi Klinkovia jättämään prokuraattorille valituksen Sadukovia ja poliiseja vastaan, johon Klinkov vastasi, että hän on jo tehnyt asiasta valituksen prokuraattorille jota paitsi häneen kohdistuneen räkkäyksen todistajina tulee esiintymään kaksikymmentä henkeä.

Tarvitsematta olla profeetta voidaan sanoa etukäteen, ettei M. Klinkovin onnistu saada poliiseja syytteeseen eikä tuomituksi pieksämisestä. Hehän eivät lyöneet kuoliaaksi, — ja jos niinkin sattuisi, että joutuvat vastaamaan, niin pääsevät helpolla.

julmuudella, monet ovat juovuksissa, kaikilla on sapelit. Mutta kukaan heistä ei koskaan lyö uhriaan sapelilla. He ovat kokeneita miehiä ja tietävät hyvin, miten on hakattava. Sapelinisku olisi rikoksenmerkki, mutta nyrkeillä pieksäminen — menepäs ja todista, että lyötiin poliisilaitoksessa. „Piesty tappelussa ja pidätetty piestynä” — ja kaikki on niin kuin olla pitää. Yksinpä tässäkin jutussa, kun sattumalta piestiin kuoliaaksi („pitipäs senkin pirulaisen heittää henkensä; semmoinen riski mies, kuka olisi saattanut aavistaa mokomaa?”), syyttäjäpuolen oli todistajalausuntojen avulla näytettävä toteen, että „Vozduhov oli aivan terve ennen poliisikamariin passittamista”. Nähtävästi murhaajat, jotka väittivät kaiken aikaa, etteivät he lainkaan hakanneet, sanoivat, että hänet oli tuotu piestynä. Ja todistajien löytäminen tällaisessa jutussa on uskomattoman vaikeaa. Onnellinen sattuma oli, ettei arestiputkan ja sotilasputkan väliseinässä oleva ikkuna-aukko ollut aivan peitetty: lasin asemesta oli tosin laitettu peltilevy, johon oli kaiverrettu reikiä, ja reiät oli sotilasputkan puolelta peitetty nahkalla, mutta sormella saattoi reiän läpi kohottaa nahkaa ja silloin voitiin arestiputkan puolelta nähdä, mitä sotilasputkassa tapahtuu. Vain siksi oikeudessa onnistuttiinkin saamaan aivan selvä kuva „opetuksesta”. Mutta huonosti peitetyn ikkunan tapaista epäjärjestyksestä saattoi tietysti olla vain viime vuosisadalla; XX vuosisadalla on arestiputkan ja sotilasputkan välinen ikkunaluukku Nizhni-Novgorodin ensimmäisessä Kremlin poliisikamarissa varmaankin jo kokonaan kiinni muurattu... Ja kun ei ole todistajia, niin ei muuta tarvita kuin saada mies sotilasputkaan!

Missään maassa ei ole sellaista lakien runsautta kuin Venäjällä. Meillä on joka asiasta lakeja. Myös pidätettynä pitämisestä on olemassa erikoinen ohjesääntö, jossa on seikkaperäisesti selitetty, että laillisesti voidaan pidätettynä pitää vain erikoisissa rakennuksissa, jotka ovat erikoisessa valvonnassa. Kuten näette, lakia noudatetaan: poliisilaitoksen yhteydessä on erikoinen „arestiputka”. Mutta ennen arestiputkaan passittamista on tapana „tuupata” pidätetty „sotilasputkaan”. Ja vaikka sotilasputkan merkitys oikeana kidutuskammiona on koko oikeudenkäynnin seikoista täysin selvinnyt, niin silti oikeusviranomaiset eivät edes ajatelleetkaan kiinnittää huomiotaan tähän ilmiöön. Eihän totta tosiaan voida prokuraattoreilta odottaa poliisimme

ruokottoman omavaltaisuuden paljastamista eikä taistelua sitä vastaan!

Tulimme kajonneeksi kysymykseen, joka koskee tällaisten oikeusjuttujen todistajia. Todistajina saattavat parhaimmassa tapauksessa olla vain poliisin käsissä olevat henkilöt; sivullisen henkilön onnistuu vain aivan erikoisissa poikkeustapauksissa seurata poliisikamarissa harjoitettavaa poliisi-„opetusta”. Mutta poliisin käsissä oleviin todistajiin voidaan vaikuttaa poliisin taholta. Sitä oli tässäkin jutussa. Todistaja Frolov, joka oli murhan aikana arestiputkassa, todisti ensin ennakkokuulustelussa, että Vozduhovia löivät sekä poliisit että poliisipiirinkatsastaja; sitten hän perui puheensa poliisi-piirinkatsastaja Panovnin osalta; oikeudessa hän taas sanoi, ettei kukaan poliiseista lyönyt Vozduhovia, että Semahin ja Barinov (toiset pidätettyinä olleet, jotka esiintyivät syyttäjän päätodistajina) yllyttivät häntä puhumaan poliiseja vastaan ja että poliisit eivät häntä yllyttäneet eivätkä opettaneet. Todistajat Fadejev ja Antonova sanoivat, että kukaan sotilasputkassa ei koskenut sormellaankaan Vozduhovia: kaikki istuivat siellä hiljaa ja alallaan, eikä mitään riitaa ollut.

Taaskin mitä tavallisin ilmiö, kuten näette. Ja oikeusviranomaiset suhtautuivat jälleen siihen tavanmukaisella välinpitämättömyydellä. On olemassa laki, joka rankaisee aika ankarasti oikeudessa annetusta valheellisesta todistajalausunnosta; näiden kahden valheellisen todistajan asettaminen syytteeseen olisi valaissut vieläkin enemmän poliisin säädyttömyyttä, jota vastaan ovat melkein turvattomia kaikki ne, jotka onnettomuudekseen joutuvat poliisin kynsiin (ja sellaista onnettomuutta sattuu säännöllisesti ja alinomaa sadoille tuhansille „yksinkertaisille” rahvaanmiehille),— mutta oikeus ajattelee vain sellaisen ja sellaisen pykälän soveltamista, eikä lainkaan tätä turvattomuutta. Tämäkin oikeudenkäynnin yksityiskohta, kuten kaikki muutkin, osoittaa selvästi, millainen kaikkiallinen ja luja on se verkko, miten lujaan syöpynyt se mätäpaise, josta päästäksemme on päästävä poliisin rajattoman omavaltaisuuden ja kansan täydellisen oikeudettomuuden koko järjestelmästä.

Noin kolmisenkymmentä viisi vuotta sitten eräälle tunnetulle venäläiselle kirjailijalle F. M. Reshetnikoville sattui ikävä tapaus. Hän meni Pietarissa aatelisklubille luullen rheellisesti, että siellä pidetään konsertti. Poliisit eivät

päästäneet häntä sisälle, vaan ärjäisivät: „Minne tuppautut? Kuka olet?” — „Tehtaalainen!” vastasi suuttunut F. M. Reshetnikov tyyneästi. Tällaisen vastauksen seurauksena, kertoo Gleb Uspenski, oli se, että Reshetnikov joutui olemaan yön poliisikamarissa, mistä hän pääsi pois hakattuna, ilman rahoja ja sormusta. „Saatan tämän teidän ylhäisyytenne tietoon”, kirjoitti Reshetnikov anomuksessaan Pietarin kaupungin ylipoliisimestarille. „En hae mitään. Rohkenen vaivata teitä vain erään asian vuoksi, että komissariukset, poliisipiirinkatsastajat, heidän apulaisensa ja poliisit *eivät hakkaisi kansaa...* Tämä kansa joutuu muutenkin kokemaan paljon kaikenlaista”¹²⁷.

Vaatimaton toivomus, jolla venäläinen kirjailija rohkeni jo niin kauan sitten häiritä pääkaupungin poliisipäällikköä, on tänäkin päivänä täyttämättä, ja jääkin poliittisissa oloissamme *täyttämättömäksi*. Mutta nykyään petomaisuuksien ja väkivallan näkemisestä vaivaantuneen jokaisen rehellisen ihmisen katsetta vetää puoleensa uusi mahtava kansanliike, joka kokoaa voimia pyyhkäistäkseen Venäjän maankamaralta kaikkinaisen petomaisuuden ja toteuttaakseen ihmiskunnan parhaimmat ihanteet. Viimeisten vuosikymmenien aikana viha poliisia kohtaan on rahvaan suurissa joukoissa kasvanut ja voimistunut moninkertaisesti. Kaupunkielämän kehitys, teollisuuden kasvu, lukutaidon leviäminen, kaikki tuo on herättänyt pimeissäkin joukoissa pyrkimystä parempaan elämään ja ihmisarvontuntoa, mutta poliisi on jäänyt yhtä omavaltaiseksi ja petomaiseksi. Sen petomaisuuden lisäksi on vain tullut nuuskinnan suurempi hioutuneisuus ja uuden, peloittavimman vihollisen jahtaaminen: kaiken sen jahtaaminen, mikä herättää kansanjoukot tietomaan omat oikeutensa ja luottamaan omiin voimiinsa. Tällaisen tietoisuuden ja tällaisen luottamuksen hedelmöittämänä kansan viha on löytävä itselleen ulospääsyn ei hurjana koston, vaan taisteluna vapauden puolesta.

II. MIKSI OLISI JOUDUTETTAVA AIKOJEN NURINKURISUUTTA?

Orelin läänin aateliskokous on hyväksynyt mielenkiintoisen ehdotuksen, ja sitäkin mielenkiintoisempia olivat tämän ehdotuksen johdosta käydyt keskustelut.

Asian olemus on seuraava. Läänin aatelismarsalkka M. A. Stahovitsh teki esityksen, kehoittaen solmimaan sopimuksen finanssilaitoksen kanssa rahankerääjän virkojen antamisesta Orelin aatelisille. Viinamonopolin voimaansaattamisen yhteydessä läänissä avataan 40 rahankerääjän virkaa rahojen kokoamiseksi kruunun viinapuodeista. Kerääjien palkkio — 2.180 ruplaa vuodessa (900 ruplaa palkkaa, 600 ruplaa matkarahoja ja 680 ruplaa vartijan ylöspitoin). Niinpä siis olisi hyvä varata nämä paikat aatelisille, jota varten pitäisi muodostaa artteli ja tehdä sopimus kruunun kanssa. Vaadittavan vakuusmaksun (3—5 tuhanen ruplan) asemesta pidätettäisiin alku aikoina 300 ruplaa vuodessa kultakin rahankerääjältä ja näistä rahoista muodostettaisiin aatelispääoma anniskelulaitoksen turvaksi.

Kuten näette, ehdotus on epäilemättä käytännöllinen ja todistaa, että ylhäisösaätymme vainuaa kerrassaan mainiosti sen, missä voidaan ahmaista valtion piiraasta. Mutta juuri tämä käytännöllisyys tuntuikin monista jalosukuisista tilanherroista liialliselta, säädyttömältä ja aatelismiehelle sopimattomalta. Syntyi keskustelu, jolloin tuli ilmi erikoisen selvästi kolme eri katsantokantaa kysymyksen nähden.

Ensimmäinen — käytännöllisyyden näkökanta. Syödä pitää, sääty on puutteessa... olisipahan kuitenkin ansiotuloja... eihän voitane kieltää apua köyhiltä aatelismiehiltä? Ja kerääjäthän sitä paitsi voivat edistää kansan raitistumista! Toinen kanta — romantikkojen katsantokanta. Palvella anniskelualalla, hitusen verran kapakoitsijoita korkeammalla, tavallisten varastonhoitajien, „useinkin alempi-säätyisten henkilöiden”, alaisina!? — ja alettiin vuodatella palavia puheita aateliston ylevästä kutsumuksesta. Aikomuksemme on pysähtyä juuri näihin puheisiin, mutta ensin mainitsemme kolmannen — valtiomiesten kannan. Toisaalta ei voida olla myöntämättä, että tuntuu ikään kuin häpeälliseltä, mutta toisaalta on tunnustettava, että se on edullista. Kuitenkin voidaan sekä hankkia kapitaalia että pysyä viattomina: akssiisiveropäällikkö voi nimittää virkaan ilman vakuusmaksuakin, ja ne samaiset 40 aatelismiestä voivat saada viran läänin aatelismarsalkan pyynnöstä — ilman mitään arttelia ja sopimusta, sillä muutoinhan ehkä „sisäasiain ministeri pysäyttää päätöksen toimeenpanon yleisen

valtiojärjestelmän oikeellisuuden suojaamiseksi". Tämä viisas mielipide olisi varmaan päässyt voitolle, ellei aatelismarsalkka olisi tehnyt kahta hyvin tärkeää ja oleellista ilmoitusta: ensiksikin, että sopimus on jo esitetty finanssi-ministerin neuvostossa, joka on myöntänyt sen mahdolliseksi ja periaatteessa suostunut siihen. Ja toiseksi, että „näitä virkoja ei voida saada yksinomaan läänin aatelismarsalkan pyynnöstä". Ja esitys hyväksyttiin.

Voi romantikkoparkoja! He kärsivät tappion. Ja miten kauniisti he puhuivatkaan.

„Tähän saakka aatelisto on nostanut esiin vain johtajia. Mutta esityksessä kehoitetaan jonkinlaisen arttelin muodostamista. Vastaako se aateliston menneisyyttä, nykyisyyttä ja tulevaisuutta? Kerääjiä koskevassa laissa sanotaan, että siinä tapauksessa, jos myyjä osoittautuu tehneeksi vajauksen, niin aatelismiehen on asetettava tiskin taa. Parempi on kuolla kuin astua sellaiseen virkaan!"

Voi hyvä jumala, miten paljon jalomielisyyttä on ihmisessä! Parempi on kuolla kuin harjoittaa viinakauppaa! Mutta kaupata viljaa — se on jaloa hommaa, etenkin kato-vuosina, jolloin voi kasata rahaa nälkäisten kustannuksella. Ja sitäkin jalompaa hommaa on harjoittaa koronkiskuruutta viljalla, antaa sitä talvella lainaksi nälkäisille talonpojille kesätöitä vastaan ja hinnoittaa nuo työt kolme kertaa vapaa-hintoja halvemmiksi. Juuri sillä keskisellä mustanmullan vyöhykkeellä, johon Orelin lääni kuuluu, ovat tilanherramme aina harjoittäneet ja harjoittavat erikoisen uutterasti tätä jaloimmanlajista koronkiskuruutta. Mutta jotta voitaisiin kunnolla erottaa jalo koronkiskuruus epäjalosta on tietysti pidettävä mahdollisimman kovaa ääntä aatelismiehelle sopimattomasta kapakoitsijan ammatista.

„On varjeltava tiukasti kutsumustamme, joka on tuotu julki hänen majesteettinsa tunnetussa manifestissa,— palveltava pyyteettömästi kansaa. Omanvoitonpyyteinen palvelminen on ristiriidassa sen kanssa"... „Säädyllä, jolla on takanaan sellaisia ansioita kuin esi-isiensä asepalvelus ja joka on kantanut hartioillaan keisari Aleksanteri II suuret reformit, on pohjaa täyttääkseen vastaisuudessakin velvollisuutensa valtiota kohtaan".

Pyyteetöntä palvelusta kylläkin! Maatilojen jakeleminen, asuttujen tilusten lahjoittaminen, t.s. tuhansia desjatiinoja maata ja tuhansia maaorjia käsittäviä lahjoituksia, satoja,

tuhansia ja kymmeniä tuhansia desjatiinoja maata omistavien suurmaanomistajien luokan muodostuminen, maaomistajien, jotka saattavat riistollaan miljoonat talonpojat täydelliseen kurjuuteen,— siinä tämän pyyteettömyyden ilmaukset. Mutta erikoisen herttainen on viite Aleksanteri II „suuriin” reformeihin. Esimerkiksi talonpoikain vapautus — miten pyyteettömästi jalosukuiset aatelismiehemme kynivät—kään heidät putipuhtaksi: pakoittivat heidät lunastamaan oman maansa ja maksamaan siitä oikeaan hintaan verraten kolminkertaisesti, rosvosivat itselleen talonpoikain maita kaikenlaisten poisleikattujen maiden („otrezki”) muodossa, vaihtoivat omat hietikkonsa, rotkonsa ja autiomaansa hyviin talonpoikain maihin, ja nyt heillä on vielä julkeutta kehuskella moisilla uroteoillaan!

„Anniskelualan piirissä ei ole mitään isänmaallista”... „Perinteemme eivät perustu rupliin, vaan valtion palvelukseen. Aateliston ei pidä muuttua pörssiksi”.

Happamia pihlajanmarjoja! Aateliston „ei pidä” muuttua pörssiksi, sillä pörssissä tarvitaan melkoisia pääomia, mutta herrat eiliset orjanomistajat ovat eleskelleet itsensä kuitiksi. Ei pörssiksi muuttuminen, vaan pörssille alistuminen, ruplalle alistuminen on suurelle enemmistölle heistä ollut kauan sitten todellisuutta. Ja ruplaa tavoitellessaan „ylempi sääty” on jo kauan sitten harrastellut sellaisia ylevän-isänmaallisia asioita, jollaisia ovat pontikan valmistus, sokeri- y.m. tehtaiden perustaminen, kaikenlaisiin paisuteltuihin kauppa- ja teollisuusyrityksiin osallistuminen, ylempiin hovipiireihin kuuluvien henkilöiden, suuri-ruhtinaiden, ministerien y.m. y.m. portaiden koluaminen tarkoituksella saada toimilupia ja hallituksen takeita näitä yrityksiä varten, kärkkyä itselleen antipaloja aatelispankille myönnettävien helpotusten muodossa, vientipalkkioita sokerin viennistä, palasia (tuhansien desjatiinojen suuruisia!) joistain bashkiirien maista, edullisia ja mukavia „suurituloisia virkoja” j.n.e.

„Aatelisetiikkaan ovat jättäneet jälkensä historia, yhteiskunnallinen asema”...— ja hevostalli, missä aateliset tottuivat tekemään väkivaltaa talonpojalle ja pilkkaamaan häntä. Vuosisatainen tottumus hallita on muuten kehittänyt aatelismiehissä jotain hienompaakin: taidon pukea riistäjä-intressinsä koreisiin fraaseihin, joiden tarkoituksena on puijata pimitettyä „rahvasta”. Kuulkaapas edelleen:

„Miksi olisi joudutettava aikojen nurinkurisuutta? Olkoon, että se on ennakkoluulo, mutta vanhat perinteet eivät salli edistettävän tätä nurinkurisuutta”...

Näissä hra Naryshkinin (eräs niitä neuvoston miehiä, jotka puolustivat valtiollisia näkökohtia) sanoissa näkyy oikea luokkavaisto. Tietysti rahankerääjän (tahi jopa kapakoitsijankin) viran kaihtaminen on nykyisinä aikoina ennakkoluuloa, mutta eikö tilanherrojen harjoittama ennenkuulumattoman julkea talonpoikien riisto maaseudullamme pysy pystyssä juuri pimeiden talonpoikaisjoukkojen ennakkoluulojen vuoksi? Ennakkoluulot häviävät muutenkin; miksi pitäisi jouduttaa niiden häviämistä lähentämällä aatelismiestä julkisesti kapakoitsijaan, tekemällä tämän rinnastuksen avulla talonpojalle helpommaksi sen prosessin (jo muutenkin alkaneen prosessin), jossa hän omaksuu sen yksinkertaisen totuuden, että jalosukuinen tilanherra on samanlainen koronkiskuri, ryöväri ja peto kuin kuka tahansa maalaisnylkyri, mutta vain verrattomasti voimakkaampi, voimakkaampi maanomistuksensa, vuosisatojen kuluessa vakiintuneiden etuoikeuksiensa ja sen ansiosta, että hän on läheinen tsaarivallalle, on tottunut hallitsemaan ja osaa verhota sisäistä Juudas-olemustaan kokonaisella romantismilla ja jalomielisyyden doktriinilla?

Niin, hra Naryshkin on epäilemättä neuvoston miehiä ja hänen suunsa kautta puhuu itse valtioviisaus. En ihmettele lainkaan, että Orelin aatelismarsalkka sanoi vastaukseksi hänelle — niin valituin sanoin, että se olisi ollut kunniaksi englantilaiselle loordillekin — seuraavaa:

„Minun taholtani olisi uskallettua lähteä väittämään niitä auktoriteetteja vastaan, joita olemme täällä kuulleet, ellen olisi varma siitä, että väittäessäni heidän mielipiteitään vastaan, en väitä heidän vakaumuksiaan vastaan”.

Se pitää paikkansa, ja sitä paitsi paljon laajemmassa mielessä, kuin hra Stahovitsh, joka totta tosiaan sanoi vahingossa totuuden, luulikaan. Herroilla aatelismiehillä on kaikilla — käytännön miehistä alkaen ja aina romantikkoihin saakka — aivan samat vakaumukset. Kaikki he uskovat lujasti, että heillä on „pyhä oikeus” esi-isiensä rosvoamiin tahi ryövärien lahjoittamiin satoihin tahi tuhansiin desjatiinoiniin maata, oikeus riistää talonpoikia ja näyttellä määräävää osaa valtiossa, oikeus saada lihavimmat

(ja puutteen pakoittaessa laihemmatkin) palat kruunun piiraasta, s.o. kansan varoista. He ovat eriävää mielipidettä vain eri toimenpiteiden tarkoituksenmukaisuudesta, ja heidän puheensa näitä mielipiteitä käsiteltäessä ovat proletaariatille yhtä opettavaisia kuin mikä tahansa perheriitariistäjien leirissä. Näissä riidoissa tulee havainnollisesti esiin toisaalta koko kapitalistien tai maanomistajain luokan yhteisten etujen ja toisaalta eri yksilöiden taikka ryhmien etujen välinen eroavaisuus; näissä tällaisissa riidoissa löpötellään usein julki se, mikä yleensä pidetään salassa.

Mutta tämän ohella Orelin episodi valaisee lisäksi jonkin verran myös surullisenkuuluisan anniskelumonopolin luonnetta. Mitä kaikkea hyvyttä virallinen ja puolivirallinen lehdistömme siltä odottikaan: sekä kruunun tulojen lisääntymistä että tuotteen paranemista ja juoppouden vähenemistä! Mutta todellisuudessa tulojen lisääntymisen asemesta on tähän saakka ollut seurauksena vain viinan kallistuminen, budjetin sekavuus ja mahdottomuus määritellä tarkoin koko operaation antamia finanssituloksia; tuotteen laatu on parantumisen asemesta huonontunut, ja tuskinpa hallituksen onnistuu päästä yleisön erikoiseen suosioon sillä uuden „kruununviinan” „maku-tarkastuksen” menestyksellisiä tuloksia koskevalla tiedoituksella, joka kiersi äskettäin kaikki lehdet. Juoppouden vähenemisen asemesta — viinan salakauppapaikkojen lukumäärän lisääntyminen, näistä paikoista kertyvien poliisin tulojen lisääntyminen, viinakauppojen avaaminen vastoin päinvastaista anovan väestön tahtoa*, juopottelun lisääntyminen kaduilla**. Ja mikä tärkeintä — minkä jättäiläismäisen uuden areenan antaakaan virkamiesten härkämä-

* Askettäin esimerkiksi sanomalehdet kertoivat, että Arkangelin läänissä eräissä kylissä tehtiin jo vuonna 1899 päätöksiä, ettei siellä avattaisi viinakauppoja. Hallitus, joka juuri nyt saattaa siellä voimaan viinamonopolia, vastasi *tietysti* kielteisesti: nähtävästi pitääkseen huolta kansan raittudesta!

** Siitä emme edes puhu, miten suuria rahallisia menetyksiä koitui talonpoikaisyhteisöille valtion viinamonopolista. Aikaisemmin ne perivät maksun viinakauppojen omistajilta. Kruunu on ottanut niiltä pois tämän tulolähteen hyvitämättä niitä siitä kopeekallakaan! Mielenkiintoisessa kirjassaan „Das hungernde Russland” (Reiseindrücke, Beobachtungen und Untersuchungen. Von C. Lehmann und Parvus. Stuttgart. Dietz Verlag, 1900) [K. Lehmann ja Parvus. „Nälkääkärsivä Venäjä” (Matkavaikutelmia, havaintoja ja tutkielmia. Stuttgart. Kustantanut Dietz, 1900). *Toim.*] Parvus täydellä syyllä sanoo sitä *kunankassojen ryöstämiseksi*. Hän sanoo, että Samaran läänin zemstvohallinnon laskelmien mukaan läänin kaikki talonpoikaisyhteisöt ovat kolmessa vuodessa (1895—1897) viinamonopolin voimaansaattamisen takia menettäneet yhteensä 3.150.000 ruplaa!

syydelle ja mielivallalle, liehittelylle ja kähveltelylle tämä kruunun miljoonatalouden uuden alan luominen, kokonaisen uuden virkamiesarmeijan luominen! Se on oleva oikea virkamiesheinäsirkkojen parvien ryntäys, virkamiesheinäsirkkojen, jotka liehittelevät, juonittelevat, rosvoavat ja haaskaavat haaskaamistaan merimäärin mustetta ja kasoittain paperia. Orelilainen ehdotus ei ole muuta kuin sitä, että yritetään pukea laillisiin muotoihin pyrkimys ahmaista enemmän tai vähemmän rasvaiset palat kruunun piiraasta, pyrkimys, joka valtaa maaseutumme ja kiertämättä uhkaa maata — virkamiesten omavaltaisuuden ja yhteiskunnallisen vaitiolon ehdolla — mielivallan ja varastelun edelleenvoimistumisella. Tässä pieni esimerkki: jo syksyllä vilahdi sanomalehdissä uutinen „anekdoottimaisesta rakennustyöstä viinamonopolin alalla”. Moskovassa on rakenteilla kolme viinavarastoa, joiden on määrä palvella koko lääniä. Ministeriö oli myöntänyt näiden varastojen rakentamiseen 1.637.000 ruplaa. Ja nyt osoittautuu, että „on käynyt tarpeelliseksi saada lisää luottoa *kaksi ja puoli miljoonaa*” *. Nähtävästi ne viranhaltijat, joiden haltuun valtion omaisuus oli uskottu, ovat kahmaisseet siitä hieman enemmän kuin 50 paria sotilashousuja ja jonkin verran saapas-tavaraa!

III. OBJEKTIIVISTA TILASTOA

Hallituksemme on tottunut syyttämään vastustajiaan tendenssimäisyydestä — eikä ainoastaan vallankumouksellisia, vaan liberaalejakin. Oletteko esimerkiksi joutuneet näkemään virallisen lehdistön lausuntoja liberaalien (tietysti legaalista) äänenkannattajista? Finanssiministeriön äänenkannattajassa „Vestnik Finansov” lehdessä on toisinaan ollut lehtikatsauksia, ja joka kerta, kun näitä lehtikatsauksia laativa virkamies on puhunut jonkin liberaalisen (paksun) aikakausjulkaisumme antamasta budjettia tai nälänhätää taikka jotakin hallituksen toimenpidettä koskevasta arviosta, hän on aina pannut paheksuen merkille sen „tendenssimäisyyden” viittaamalla sen vastapainoksi „objektiivisesti” ei ainoastaan „synkkiin puoliin”, vaan

* Kursivointi kirjoittajan. Ks. „S.-Peterburgskije Vedomosti”, 1900, № 239, syysk. 1 päivältä.

myös „ilahduttaviin ilmiöihin”. Tämä ei tietenkään ole sen enempää kuin pieni esimerkki, mutta se kuvaa tavanomaista hallituksen suhdetta, tavanomaista pyrkimystä pöyhkeillä „objektiivisuudellaan”.

Koettakaamme tuottaa mielihyvää näille ankarille ja puolueettomille tuomareille. Koettakaamme kääntyä tilaston puoleen. Emme tietenkään ota mitään tilastoa yhteiskuntaelämän niistä taikka näistä tosiasioista: tunnettua on, että tosiasioitahan puolueelliset henkilöt rekisteröivätkin ja että yhteenvetoja niistä laativat toisinaan peräti „tendenssimäiset”, zernstvojen kaltaiset virastot. Ei, otamme... lakitilaston. Rohkenemme luulla, ettei yksikään, kiivainkaan hallituksen kannattaja uskalla väittää, että voisi olla jotain objektiivisempaa ja puolueettomampaa kuin on lakitilasto — tavalinen laskelma siitä, mitä hallitus itse on päättänyt, kerrasaan riippumatta siitä, mitä kaikkea ajatellaan erosta sanojen ja tekojen, päätösten ja toimeenpanon välillä j.n.e.?

Siis asiaan.

Hallitsevan senaatin yhteydessä, kuten tunnettua, ilmes-tyy „Hallituksen asetusten ja määräysten kokoelma”, jossa tiedoitetaan määräajoittaisesti jokaisesta hallituksen toimenpiteestä. Otammekin juuri nämä tiedot ja katsomme, *mistä asioista* hallitus antaa asetuksia ja määräyksiä. Nimenomaan: mistä asioista. Emme julkea arvostella esivallan käskyjä,— laskemme vain sitä tai tätä alaa koskevien „niiden” lukumäärän. Mainitusta hallituksen julkaisusta sanomalehdet ovat tammikuussa julkaisseet viime vuodelta olevien n:roiden 2905—2929 ja kuluvalta vuodelta olevien n:roiden 1—66 sisällön. Yhteensä 91 asetusta ja määräystä vuoden 1900 joulukuun 29 päivän ja vuoden 1901 tammikuun 12 päivän väliseltä ajalta,— siis juuri vuosisatojen vaihteessa. Luonteensa puolesta nämä 91 asetusta ovat erikoisen mukavia „tilastollista” käsittelyä varten: niiden joukossa ei ole mitään erikoisen huomattavia lakeja, mitään sellaista, mikä lykkäisi kokonaan taka-alalle kaiken muun ja antaisi erikoisen leiman sisäisen hallinnan tälle kaudelle. Kaikki ne ovat verrattain vähäisiä, lakkaamatta ja säännöllisesti ilmaantuvia hetken tarpeita tyydyttäviä asetuksia. Näin muodoin tapaamme hallituksen arkisessa olo- muodossaan, ja tämä takaa meille vielä kerran „tilaston” objektiivisuuden.

Näistä 91:stä asetuksesta 34, t.s. enemmän kuin kolmas osa, käsittelee yhtä ja samaa aihetta: osakepääoman voitto-osinkomaksujen taikka erilaisten kauppa- ja teollisuusosakeyhtiöiden osakkeista maksettavien osakemaksujen määräaikojen pidentämisestä. Näiden asetusten lukemista sopii suosittelulla sanomalehtien lukijoille muistinsa piristämiseksi teollisuusalojemme luettelon ja erilaisten toiminimien osalta. Aivan analoginen on lakisäädöksiensä toisen ryhmän sisältö: kauppa- ja teollisuusyhtiöiden sääntöjen muuttamisesta. Näihin kuuluu 15 asetusta, joilla reformoidaan veljesten K. ja S. Popovin teekauppayhtiön, A. Naumannin ja kumpp. pahvi- ja kattohuopatuotantoyhtiön, toiminimi I. A. Osipovin ja kumpp. nahkatuotantoyhtiön sekä nahka-, aivina- ja liinatavarojen kauppayhtiön y.m. y.m. yhtiöjärjestyksiä. Ja vihdoin, tämän lajin asetuksiin on lisättävä vielä 11 asetusta, joista kuusi koskee kaupan ja teollisuuden niiden taikka näiden tarpeiden tyydyttämistä (yleispankin ja keskinäisluotto-osuuskunnan perustaminen, kruunun urakoista vakuusmaksuksi otettavien korkoa tuottavien arvopaperien hintojen määrääminen, säännöt yksityishenkilöille kuuluvien vaunujen liikennöimisestä rautateillä, ohjeet Borisoglebskin viljapörrsin kaupanvälittäjiä varten) ja viisi asetusta kuuden uuden poliisin viran ja kahden ratsupoliisuurjadnikan viran perustamisesta neljän tehtaan ja yhden kaivoksen yhteyteen.

Siis 60 asetusta 91:stä, t.s. kaksi kolmasosaa, koskee kapitalistiemme erilaisten käytännöllisten tarpeiden aivan välitöntä tyydyttämistä ja (osittain) niiden varjelemista työläisten suuttumukselta. Numeroiden kiihkoton kieli todistaa, että arkisten asetustensa ja määräystensä vallitsevan luonteen mukaan hallituksemme on uskollinen kapitalistien palvelija, joka esittää koko kapitalistiluokkaan nähden aivan samaa osaa, jota esittää, sanokaamme, jokin rautatehtailijainkokouksen vakinainen konttori taikka sokeritehtailijain syndikaatin kanslia tuotannon eri haarojen kapitalisteihin nähden. Tietysti se seikka, että mitättömän muutoksen tekeminen jonkin yhtiön sääntöihin taikka sen osakemaksujen määrääjän pidentäminen on erikoisten asetusten aiheena, johtuu yksinkertaisesti valtiokoneistomme raskaudesta; vähäinen „mekanismin parannus” riittää, ja kaikki tämä siirtyy paikallisvirastojen hoidettavaksi. Mutta toisaalta koneiston raskaus, ylenmääräinen keskitys, se, että

hallituksen itsensä pitää työntää nokkansa joka asiaan — kaikki nämä ovat yleisiä ilmiöitä, jotka vaikuttavat koko yhteiskunnalliseen elämäämme eivätkä yksinomaan vain kaupan ja teollisuuden piiriin. Siksi tämän taikka tuon lajisten asetusten lukumäärän rinnastelu voi kyllä olla likipitäisenä osoituksena siitä, mitä hallituksemme ajattelee ja mistä se pitää huolta, mikä sitä kiinnostaa.

Mutta esimerkiksi yksityisistä yhdistyksistä, jolle niillä ole siveellisesti niin kunnioitettavaa ja poliittisesti niin vaaratonta päämäärää kuin hyötyminen, hallituksemme on kiinnostunut jo verrattomasti paljon vähemmän (ellei pidetä kiinnostuksen osoituksena pyrkimystä jarruttaa, kieltää, sulkea j.n.e.). „Tili”-kauden kuluessa — näiden rivien kirjoittaja on palveluksessa, ja siksi hän toivoo, että lukija antaa hänelle anteeksi byrokraattisten termien käyttämisen — on vahvistettu kahden yhdistyksen säännöt (Vladikaukasian mieskymnaasin puutteenalaisten opiskelijain avustamisyhdistyksen ja Vladikaukasian opinto- ja kasvatusretkeily- ja matkailuyhdistyksen säännöt) ja korkeimman armollisesti on sallittu muuttaa kolmen yhdistyksen (Ljudinovon ja Sukremlin tehtaiden sekä Maltsevin rautatien toimitsijain ja työläisten laina- ja säästökassan sekä apukassan; ensimmäisen humalanviljelysyhdistyksen; naistyötä edistävän hyväntekeväisyisyhdistyksen) sääntöjä, 55 asetusta on kauppa- ja teollisuusyhdistyksistä ja 5 — kaikista muista. Kauppa- ja teollisuusetuisten alalla „me” yritämme olla tehtävien tasalla, pyrimme tekemään kaiken mahdollisen kauppiaiden ja teollisuusmiesten välisten liittojen helpottamiseksi (pyrimme, mutta emme tee, sillä koneiston raskaus ja rajaton virastovitkutus asettavat „mahdollisen” sangen ahtaisiin rajoihin poliisivaltiossa). Ei-kaupallisten liittojen alalla me sen sijaan olemme periaatteellisesti homeopatian kannalla. Humalanviljely- taikka naistyön edistämisyhdistys — ne ovat vielä mukiinmeneviä. Mutta opinnolliskasvatukselliset retket... Herra ties, mitä he noilla retkillään oikein rupeavat puhumaan, ja eiköhän se vaikeuta tarkkaa inspektorivalvontaa? Ei, tiedättekös, tulta on käsiteltävä varovaisesti.

Koulut. On perustettu kokonaista kolme koulua. Ja sitä paitsi minkälaisia kouluja! Alempi karjakkokoulu hänen keisarillisen korkeutensa suuriruhtinas Pjotr Nikolajevitshin

maatilalla Blagodatnojen * kylässä. Että suuriruhtinaiden kaikkien kylien pitää olla siunauksellisia, — sitä en ole enää pitkiin aikoihin epäillyt. Mutta nyt en epäile sitäkään, että nuorimman veikon valistamiseen saattavat vilpittömästi ja kaikesta sydämestään kiinnostua ja viehättyä jopa kaikkein ylhäisimmätkin persoonat. Edelleen: on vahvistettu Dergatshin kylän käsityöopetusverstaiden ja Asanovon alemman maatalouskoulun säännöt. Sääli, ettei meillä ole käsillä mitään hakuteosta, josta voisimme katsoa, eivätkö nämäkin siunaukselliset kylät, joissa näin suurella energialla kultivoidaan kansanvalistusta ja... tilanherrataloutta, kuulu joillekin ylhäisille persoonille. Muuten lohdutan itseäni sillä, ettei näiden fällaisten tietojen esittäminen kuulu tilastotieteilijän velvollisuuksiin.

Siinä ne sitten ovatkin kaikki lakisäädökset, jotka osoittavat „hallituksen huolenpitoa kansasta”. Kuten näette olen tehnyt ryhmittelyn mitä vaatimattomimpien periaatteiden mukaan. Miksei esimerkiksi humalanviljelysyhdistys olisi kaupallinen yhdistys? Korkeintaan siksi, että siellä toisinaan puhutaan ehkä muustakin eikä yksinomaan kauppa-asioista? Taikka karjakkokoulu — kukapa sitä oikeastaan tietää, onko se tosiaankin koulu vaiko vain uudenaikaistettu karjana-
vetta?

Vielä on jälellä viimeinen ryhmä asetuksia, jotka osoittavat, miten hallitus huolehtii omasta itsestään. Näiden asetusten (22) lukumäärä on kolme kertaa suurempi kuin niiden, jotka merkitsimme kahteen edelliseen ryhmään. Siinä on useita hallinnollisia reformeja, toinen toistaan radikaalisempia: Platonovskojen kylän nimen muuttaminen Nikolajevskojen kyläksi; muutoksia ohjesääntöihin, virkakuntiin, sääntöihin, luetteloihin, (eräiden kihlakuntakokousten) istuntojen avaamisaikoihin ynnä muuta; Kaukasian sotilapiirin joukko-osastojen palveluksessa olevien kättilöiden palkan korotus; kasakkain rivistöhevosten kengitys- ja lääkintärahan suuruuden määrääminen; Moskovassa olevan yksityisen kauppakoulun ohjesäännön muuttaminen, säännöt hovineuvos Daniil Samuilovitsh Poljakovin nimelle omistetusta oppirahasta Kozlovin kauppaopistossa. En muuten tiedä, olenko luokitellut oikein nämä viimeksi mainitut asetukset: osoittavatko ne todella hallituksen huolenpitoa

* Blagodatnyi (благодатный) tarkoittaa suomeksi siunausta, runsautta.
Suom. huom.

omasta itsestään eikä kaupan ja teollisuuden eduista? Pyydän lukijalta suosiollista ymmärtämystä — tämähän on ensimmäinen kokeilu tilastoida asetuksia; kukaan ei ole tähän saakka yrittänyt korottaa tietouden tätä alaa aidon tieteen asteelle, ei kukaan, eivät edes Venäjän valtio-oikeuden professoritkaan.

Ja lopuksi eräs asetetus on sijoitettava erikoiseen itsenäiseen ryhmään niin sisältönsä puolesta kuin myös siksi, että se on hallituksen ensimmäinen toimenpide uudella vuosisadalla: „keisarillisen metsästyksen kehittämiseen ja parantamiseen tarkoitettujen metsäalueiden laajentamisesta”. Suuri, suurvallan arvolle sopiva debyytti!

Ja nyt on tehtävä tarkistava yhteenveto. Tilastointia ei voi olla ilman sitä.

Puolisensataa asetusta ja määräystä, jotka koskevat eri kaupp- ja teollisuusyhtiöitä ja laitoksia; parisenkymmentä hallinnollista nimenmuutosta ja uudistusta; kaksi uutta ja kolme reformeerattua yksityistä yhdistystä; kolme kouluja, jotka valmentavat palvelusväkeä tilanherroille; kuusi poliisia ja kaksi ratsupoliisiurjadnikkaa tehtaiden yhteyteen. Voidaanko epäillä sitä, että näin runsas ja monipuolinen lainsäädännöllinen ja hallinnollinen toiminta takaa isänmaallemme nopean ja järkkymättömän edistyksen XX vuosisadalla?
